

ŻOŁNIERZE BIAŁOSTOCKIEJ NIEPODLEGŁOŚCI

listopad 1918 – luty 1919



DZIEWULSKI-RAWICZ STANISŁAW

Data i miejsce urodzenia: 24 października 1869 r. w Okninach (pow. łukowski)

Data i miejsce śmierci: 18 października 1939 r. w Warszawie (zmarł z ran, pochowany na Cmentarzu Powązkowskim)

Imiona rodziców: Jan i Zofia (z domu Bielicka)

Stan cywilny: kawaler

Narodowość: polska

Wyznanie: rzymskokatolickie

Stopień wojskowy: generał brygady (w stanie spoczynku)

Oddział macierzysty WP: 4. Pułk Ułanów Zaniemeńskich

WYKSZTAŁCENIE CYWILNE

Gimnazjum Klasyczne w Żytomierzu (sześć klas)
Uniwersytet Kijowski
(dwa kursy na Wydziale Prawa, bez zaliczenia stosownych egzaminów)

WYKSZTAŁCENIE WOJSKOWE

Szkola Kawalerii w Jelizawetgradzie

DATA WSTĄPIENIA DO ARMII OBCEJ

Listopad 1890 r.

DATA WSTĄPIENIA DO WOJSKA POLSKIEGO

2 grudnia 1918 r.

RODZAJ BRONI

Kawaleria

ZNAJOMOŚĆ JĘZYKÓW OBCYCH

j. francuski, j. rosyjski (w mowie i piśmie),
j. tatarski (bez umiejętności pisania)

ZNAJOMOŚĆ KRAJÓW

Francja, Rosja (szczególnie: Kaukaz, Krym, Wołyń i Podole)

RANY I KONTUZJE

Dwukrotnie ranny w czasie wojny polsko-bolszewickiej 1919-1920

<p>ODZNACZENIA WOJSKOWE (POLSKIE I OBCE)</p>	<p>- Srebrny Krzyż Orderu Wojennego Virtuti Militari (Dekret Naczelnego Wodza L. 3115 z 30 czerwca 1921 r.) - Krzyż Walecznych - Order św. Anny II, III i IV klasy z mieczami (odznaczenie rosyjskie) - Order św. Stanisława II i III klasy z mieczami (odznaczenie rosyjskie) - Order św. Włodzimierza IV klasy z mieczami (odznaczenie rosyjskie)</p>
<p>DATY MIANOWAŃ OFICERSKICH</p>	<p>8 sierpnia 1894 r. – podporucznik 15 marca 1898 r. – porucznik 15 marca 1899 r. – podrotmistrz 23 maja 1908 r. – rotmistrz 31 maja 1915 r. – podpułkownik 8 grudnia 1916 r. – pułkownik 29 V 1920 r. – zatwierdzony w stopniu pułkownika z grupy byłych korpusów wschodnich i armii rosyjskiej 7 listopada 1923 r. – zatwierdzony przez prezydenta RP w stopniu generała brygady w stanie spoczynku</p>
<p>OPINIE / POCHWAŁY</p>	<p><i>B. dobry jako bojowy oficer, organizator i instruktor. Pod względem moralnym bez zarzutów – płk Stefan Strzemieński (opinia z 19 marca 1921 r.).</i></p> <p><i>Bardzo dobry oficer, troskliwy dowódca pułku, pracowity, sumienny, charakter wyrobiony, rzetelny, otwarty, przez podwładnych bardzo lubiany, zdrowy, wytrwały, taktycznie wykształcony, ocenia odpowiednio sytuację bojową. Dowodził bardzo dobrym skutkiem grupą w operacjach pod Lidą, Mińskiem, nad Berezyną i Ptyczą i oddał znaczne usługi; jest na froncie od lutego 1919 r. – gen. Józef Lasocki (opinia z 1919 r.).</i></p> <p><i>Doskonały dowódca pułku – pod każdym względem znakomity wyższy oficer. Nadaje się bardzo na dowódcę Brygady – gen. Stanisław Szeptycki (opinia dowódcy Frontu Litewsko-Białoruskiego z 1919 r.).</i></p>
<p>PRZEBIEG SŁUŻBY WOJSKOWEJ DO 1 XI 1918 R.</p>	<p>- od listopada 1890 r. służba wojskowa w 6. Pawłogradzkim Pułku Lejb-Dragońskim w Suwałkach, - następnie nauka w Szkole Kawalerii w Jelizawetgradzie na Ukrainie, - od 27 listopada 1894 r. kornet (podporucznik) 45. Dragońskiego Pułku im. Króla Duńskiego Christiana IX we Władykaukazie i Aleksandropolu w zachodniej Armenii, pełniący w pułku określone funkcje wojskowe, m. in. bibliotekarza i referenta broni, - w trakcie służby liniowej w tym pułku zaliczył dwa specjalistyczne kursy przy kaukaskim baonie saperskim (telegraficzny i inżynierski), - w stopniu podrotmistrza wziął udział we wszystkich ćwiczeniach polowych pułku, dowodząc jego poszczególnymi szwadronami liniowymi, będąc jednocześnie członkiem pułkowego sądu honorowego i oficerem gospodarczym jednostki, - w latach 1904-1905 uczestnik wojny japońsko-rosyjskiej (służba</p>

	<p>liniowa w jednym z pułków kaukaskich kawaleryjskiego korpusu gen. Miszczenki),</p> <ul style="list-style-type: none"> - od 22 października 1906 r. dowódca 4. szwadronu 18. Siewierskiego Pułku Dragonów im. Króla Duńskiego Christiana IX, - w latach 1914-1917 dowódca szwadronu i pułku, walczył m. in. z Niemcami pod Warszawą (1914 r.), a następnie od stycznia 1915 r. bił się przeciwko Turkom na Froncie Kaukaskim i Froncie Perskim oraz z wojskami austro-węgierskimi na Froncie Południowo-Zachodnim, kilkakrotnie na stanowisku p. o. dowódcy pułku, - w lipcu 1917 r. dowódca strzeleckiego pułku Kaukaskiej Dywizji Kawalerii, walczącego przeciwko Niemcom na jednym odcinków rosyjskiego Frontu Zachodniego, - pod koniec 1917 r. wyznaczony na stanowisko dowódcy Klasickiego Pułku Huzarów armii rosyjskiej, którego jednak nie przyjął ze względu na przejście do służby wojskowej w I Korpusie Polskim gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego (Wydział Mobilizacyjny), - przez kilka miesięcy dowódca Legionu Rycerskiego Jazdy w tym korpusie, - 11 marca 1918 r. aresztowany przez bolszewików i wywieziony do Moskwy, gdzie do pierwszych dni sierpnia był przetrzymywany w miejscowym Więzieniu Tagańskim, przechodząc w nim ciężko tyfus i zapalenie płuc, - w ostatnich dniach sierpnia 1918 r. zatrudniony na stanowisku dziesiętnika w jednym z warszawskim biur pracy.
<p style="text-align: center;">PRZEBIEG SŁUŻBY LINIOWEJ W WOJSKU POLSKIM</p>	<ul style="list-style-type: none"> - w pierwszych dniach listopada 1918 r. przyjęty do służby liniowej w szeregach Wojska Polskiego; - od 2 grudnia 1918 r. organizator i pierwszy dowódca 4. pułku ułanów, odpowiedzialny za sformowanie do połowy lutego 1919 r. szwadronów liniowych tej jednostki w różnych miejscach kraju, m. in. w Warszawie, Włocławku, Płocku, Mławie i Łomży, - 15 lutego 1919 r. wyznaczony na stanowisko dowódcy grupy operacyjnej swego imienia, z zadaniem zajęcia miasta Białegostoku, opuszczanego przez ewakuujące się do Prus Wschodnich ostatnie oddziały armii niemieckiej, - 17 lutego 1919 r. mianowany pierwszym polskim komendantem wojskowym tego miasta i dowódcą miejscowego garnizonu wojskowego, - od 23 lutego do 11 kwietnia 1919 r. dowódca Grupy Zaniemeńskiej w walkach z oddziałami bolszewikami na Białorusi, - do 15 lipca 1919 r. dowódca Grupy Operacyjnej „Ejszyszki”, kierujący polskimi działaniami bojowymi przeciwko Niemcom i Litwinom w rejonie Ejszyszek, Radunia, Olkiennik i Podlity, - sprawując komendę nad 4. pułkiem ułanów wyróżnił się 24-25 lipca 1919 r. doskonałym prowadzeniem walk w bitwie o Raków, do której doszło na Białorusi w trakcie polskiej ofensywy na Mińsk Litewski (jego zasługi zostały wysoko ocenione przez przełożonych dowódców, którzy przygotowali odpowiedni wniosek o odznaczenie płk. Dziewulskiego krzyżem Virtuti Militari V klasy), - od 18 do 20 sierpnia 1919 r. dowódca kombinowanej brygady jazdy

	<p>w walkach przeciwko bolszewikom w rejonie Słucka,</p> <ul style="list-style-type: none"> - od 8 do 22 października 1919 r. sprawuje komendę nad II Brygadą Jazdy, - 11 marca 1920 r. zaproponowany przez Departament I Broni Głównych i Wojsk Taborowych MSWojsk. na stanowisko dowódcy VI Brygady Jazdy, do czego ostatecznie nie doszło, - do 7 lutego 1921 r. dowódca 4. Pułku Ułanów Zaniemeńskich, po czym ze względu na wiek i ogólny stan zdrowia oddany do dyspozycji Ministra Spraw Wojskowych (Sekcja Jazdy), - 23 lutego 1921 r. zaproponowany na dowódcę Obozu Warownego Osowiec (objęcie tego stanowiska nie zostało jednak zatwierdzone przez MSWojsk.), - 1 maja 1921 r. przeniesiony oficjalnie w stały stan spoczynku, na mocy Dekretu Naczelnego Wodza L. 2838 z 20 kwietnia 1921 r.
<p style="text-align: center;">UDZIAŁ W BIAŁOSTOCKIEJ NIEPODLEGŁOŚCI W LATACH 1915-1919</p>	<p>Zgodnie z wytycznymi Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego (dalej: NDWP) płk Stanisław Dziewulski otrzymał rozkaz zajęcia miasta Białegostoku w dniu 19 lutego 1919 r. W tym celu objął dowództwo nad specjalnie sformowaną grupą operacyjną swego imienia, składającą się z różnego rodzaju oddziałów liniowych: I batalionu Białostockiego Pułku Strzelców ppłk. Stefana Paślawskiego, dywizjonu jazdy 4. pułku ułanów rtm. Michała Nowickiego, Szwadronu Ułanów Województwa Warszawskiego (Mazowieckiego) rtm. Tadeusza Kossaka i baterii 1. dywizjonu artylerii konnej, dowodzonej przez kpt. Leona Hózmiana mirzy Sulkiwicza. Oficjalne przekazanie władzy wojskowej nad miastem, połączone z uroczystym powitaniem żołnierzy polskich odbyło się 22 lutego 1919 r. na białostockim Rynku Kościuszki, gdzie przed miejscowym kościołem farnym odbyła się podniosła msza polowa i pierwsza defilada żołnierzy Wojska Polskiego. W imieniu NDWP przyjął ją płk Dziewulski, odgórnie mianowany polskim komendantem wojskowym miasta Białegostoku i pierwszym dowódcą jego garnizonu wojskowego w okresie międzywojennym.</p>
<p style="text-align: center;">ŹRÓDŁO DANYCH BIOGRAFICZNYCH</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Centralne Archiwum Wojskowe Wojskowego Biura Historycznego, Kolekcja Generałów i Osobistości, Stanisław Dziewulski, ygn. I.480.135. - S. Bayer, <i>Zarys historii wojennej 4-go Pułku Ułanów Zaniemeńskich</i>, Warszawa 1929, s. 3–30. - <i>4 pułk ułanów Zaniemeńskich</i>, „Wiarus”, 1937, nr 26, s. 1. - Dziennik Personalny MSWojsk., 1920, nr 21, s. 399. - Dziennik Personalny MSWojsk., 1921, nr 16, s. 821; 28, s. 1148; nr 40, s. 1533. - Dziennik Personalny MSWojsk., 1923, nr 70, s. 738. - Dziennik Rozkazów Wojskowych, 1918, nr 12, s. 173. - Dziennik Rozkazów Wojskowych, 1919, nr 5, s. 127. - K. Filipow, M. Gajewski, <i>Białystok wyzwolony 1919</i>, Białystok [2003], 3–24. - H. P. Kosk, <i>Generalicja polska. Popularny słownik biograficzny</i>,

- t. 1: A-Ł, Pruszków 1998, s. 133.
- T. Kossak, *Wspomnienia wojenne 1918-1920*, Lublin 2018, s. 51–53.
 - T. Kryśka-Karski, S. Żurkowski, *Generałowie Polski Niepodległej*, Warszawa 1991, s. 90.
 - C. Leżeński, L. Kukawski, *O kawalerii polskiej XX wieku*, Wrocław 1991, s. 237.
 - B. Polak, *Dziewulski-Rawicz Stanisław [w:] Kawalerowie Virtuti Militari 1792-1945. Słownik biograficzny*, t. 2 (1914-1921), cz. I (zeszyt próbny), Koszalin 1991, s. 39.
 - *Rocznik Oficerski 1923*, Warszawa 1923, s. 1576.
 - *Rocznik Oficerski 1924*, Warszawa 1924, s. 1405.
 - *Rocznik Oficerski 1928*, Warszawa 1928, s. 879.
 - M. Różycki, S. Dybkowski, *Zarys historii wojennej 79-go pułku piechoty*, Warszawa 1929, s. 6.
 - B. Samarski, *1919. Białystok rok pierwszy w prasie i innych materiałach źródłowych*, t. I, Białystok 2021, s. 61–63, 68.
 - A. Smoliński, *Jazda i artyleria konna Dywizji Litewsko-Białoruskiej oraz Grupy Poleskiej, a następnie Frontu Litewsko-Białoruskiego (luty – początek lipca 1919 r.)*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny”, 2004, nr 1, s. 171-189.
 - P. Stawecki, *Słownik biograficzny generałów Wojska Polskiego 1918-1939*, Warszawa 1994, s. 108.
 - P. Stawecki, *Generałowie polscy w wojnie obronnej 1939 roku i ich dalsze losy wojenne: cz. 2*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy”, 2014, nr 3, s. 97.
 - J. Szczygieł-Rogowska, D. Boćkowski, *Zdarzyło się dnia... Kalendarium wydarzeń polityczno-gospodarczych i kulturalnych w Białymstoku w latach 1919-1939 na podstawie lokalnej prasy*, Białystok 2001, s. 9–10.
 - J. S. Wojciechowski, *Dzieje Grupy Zaniemeńskiej (gen. Lasockiego) na Froncie Litewsko-Białoruskim w 1919 roku [w:] „Zeszyt Naukowy Muzeum Wojska”*, 2008, nr 21, s. 58–64.

AUTOR BIOGRAMU

Marek Gajewski
kustoszu Muzeum Wojska w Białymstoku